

των ελίτ. Ένα θεσμικό πλαίσιο που διασφαλίζει την κυριαρχία του ευρωπαϊκού τμήματος της υπερεθνικής ελίτ στον Ευρωπαϊκό χώρο, το οποίο διαχειρίζεται τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, καθώς και την αποσύνδεση των αντικειμενικών συνθηκών αναπαραγωγής αυτής της κυριαρχίας από την επίδραση των κατά τόπους συνθηκών και συσχετισμών της Κοινωνικής Πάλης. Από την άλλη, οι συσχετισμοί δύναμης στο εσωτερικό της κάθε χώρας δεν μένουν ανεπηρέαστοι από την υπαγωγή τους στις διεθνοποιημένες οικονομικές δομές της ΕΕ. Η διεθνοποίηση της οικονομίας απο-εδαφικοποιεί τις πηγές της οικονομικής δύναμης μεταθέτοντας τις στο υπερεθνικό επίπεδο, εξακολουθεί όμως να αντλεί τις πρώτες ύλες της αναπτυξιακής διαδικασίας (φυσικοί και ανθρωπίνι πόροι) από τις κατά τόπους κοινωνικές ολότητες, επιμερίζοντας τις σε παγκόσμια κλίμακα, διαμέσου ενός νέου διεθνοποιημένου καταμερισμού εργασίας και του συστήματος της διεθνοποιημένης οικονομίας της αγοράς που χαρακτηρίζει τη σημερινή παγκοσμιοποίηση.

Έτσι, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η στρατηγική της δήθεν διεθνιστικής «αποδέσμευσης» από την ΕΕ, στην καλύτερη περίπτωση, αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας αφού αν ο στόχος είναι η δημιουργία ριζικά διαφορετικών δομών σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα ενοποιήσουν τις ευρωπαϊκές περιφέρειες στη βάση των αρχών της ισοκατανομής δύναμης, της συλλογικής στήριξης, της αμοιβαιότητας και της αλληλεξάρτησης, είναι σαφές ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει μέσα στο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, το οποίο λειτουργεί στη βάση εντελώς διαφορετικών αρχών (ανταγωνισμός, κερδοφορία, θεσμοποίηση σχέσεων εξάρτησης και κυριαρχίας), αλλά αντίθετα προϋποθέτει την καθολική κατάργηση του. Στη χειρότερη περίπτωση, όπου η στρατηγική της «αποδέσμευσης» συναρτάται με την αποδέσμευση από το Σύμφωνο Σταθερότητας κ.λπ., συνιστά ρεφορμισμό και μια απόπειρα «μεταρρύθμισης» της ΕΕ «από τα μέσα», πράγμα που είναι σαφώς ανέφικτο, αφού έρχεται σε σύγκρουση με την έμφυτη δυναμική του συστήματος από την οποία απορρέει η τωρινή θεσμική διάρθρωση της ΕΕ, αλλά και ανεπιθύμητο από τη σκοπιά της αυτονομίας, αφού μοναδικό στόχο μπορεί να έχει την ουσιαστική διάσωση του συστήματος, μέσω της βελτίωσης και του εξανθρωπισμού κάποιων πτυχών του. Αλλά και στην καλύτερη περίπτωση, όπου η στρατηγική της αποδέσμευσης συναρτάται με αποδιάρθρωση της ΕΕ μέσα από ταυτόχρονα εξόδους χωρών από αυτήν, συνιστά απλώς ευσεβή πόθο, τη στιγμή που ούτε μια πανευρωπαϊκή απεργία δεν μπορεί να στηθεί μπροστά στην πανευρωπαϊκή επίθεση της υπερεθνικής ελίτ κατά των λαϊκών στρωμά-

των. Και, επιπλέον, είναι φανερό ότι οι διαφορετικές κουλτούρες, εμπειρίες και παραδόσεις σε κάθε χώρα δημιουργούν πολύ διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης της επίθεσης αυτής, που είναι σχεδόν αδύνατο να συνενώσουν τα λαϊκά στρώματα στις χώρες της ΕΕ.

Η πραγματικά επαναστατική στρατηγική μπορεί λοιπόν να είναι μόνο η μονομερής έξοδος της κάθε χώρας από την ΕΕ και η επανένωση τους σε μια πραγματικά συνομοσπονδιακή διεθνιστική βάση που θα στηρίζεται στην οικονομική αυτοδυναμία χωρών στο ίδιο περίπου επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Από αυτή την άποψη, η εμμονή στην ταυτόχρονη επανάσταση είτε είναι εσκεμμένα αποπροσανατολιστική γύρω από τις προτεραιότητες που οφείλει να έχει το επαναστατικό κίνημα, ή αποτελεί δείγμα ενός ουτοπικού επαναστατικού χιλιασμού, την πίστη στον οποίο έχει πληρώσει το επαναστατικό κίνημα με χιλιάδες νεκρούς αγωνιστές και απογοητεύσεις σε όλη τη μακρά διάρκεια της αιματοβαμμένης ιστορίας του.¹

Από την άλλη, το διακύβευμα για μας σε αυτές τις δημοτικές εκλογές ήταν να δοθεί μια ηχηρή απάντηση προς την κοινοβουλευτική Χούντα της κυβέρνησης με την ελπίδα ότι ίσως δοθεί το έναυσμα για κάποιες εξελίξεις που θα μπορούσαν να δώσουν πίστη στις δυνάμεις των μη προνομιούχων στρωμάτων. Ωστόσο, σειρά πήρε η γκεμπελική διαστρέβλωση, που είναι άλλο ένα προσόν των υπηρετών της υπερεθνικής ελίτ, όταν αυτοί είδαν ως επιβράβευση των προσπαθειών της ντόπιας Χούντας το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας μιας έσχατης μειοψηφίας (ούτε το 20% των πολιτών!) αμετανόητων κρατικοδίαιτων ή απλά εύκολων θυμάτων της προπαγάνδας των διαπλεκόμενων καναλαρχών και μεγαλοδημοσιογρά-

[1] Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι στην πρόσφατη εκδήλωση που έγινε με αφορμή την κυκλοφορία του καινούριου βιβλίου του Τάκη Φωτόπουλου για την ΕΕ (*Η Ελλάδα ως Προτεκτοράτο της Υπερεθνικής Ελίτ*, Εκδόσεις Γόρδιος) παρέστησαν από τον χώρο της αντικαπιταλιστικής εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς οι Γ. Ελαφρός και Γ. Οικονομάκης, οι οποίοι υποστήριξαν ανοικτά ότι η έξοδος από την ΕΕ συνιστά την μοναδική διέξοδο από την σοβούσα κρίση για τα λαϊκά στρώματα. Ωστόσο, επειδή οι προαναφερόμενοι παραβρέθηκαν στην εκδήλωση ως μεμονωμένα άτομα και όχι σαν εκπρόσωποι του πολιτικού χώρου από τον οποίο προέρχονται, οπότε δεν είναι σαφές αν εξέφρασαν απλώς προσωπικές απόψεις, κι επειδή, εξ' όσων γνωρίζουμε, δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα κάποιο πολιτικό έγγραφο ή συλλογικό κείμενο της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς που να σηματοδοτεί την επίσημη μεταστροφή της πολιτικής γραμμής του συγκεκριμένου χώρου υπέρ της μονομερούς εξόδου της Ελλάδας από την ΕΕ, είμαστε αναγκασμένοι να συνεχίσουμε να θεωρούμε ότι η στρατηγική της αντικαπιταλιστικής ρήξης με την ΕΕ εξακολουθεί να αποτελεί την επίσημη θέση της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς σε σχέση με το ζήτημα της παραμονής στις δομές της ΕΕ.

φων. Όμως, όπως διαφάνηκε, η μόνη πραγματική απάντηση που μπορεί να δοθεί απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή κάθε προοδευτικού ανθρώπου που μπορεί να διακρίνει την κοροϊδία την οποία υφίσταται, και αγωνίζεται για στόχους που μέχρι τώρα αποκρύπτονταν από την κυριαρχία της συστημικής προπαγάνδας.

Από άποψη αρχής, θεωρούμε ότι η μη συμμετοχή μας στις εθνικές εκλογές (με την έννοια της εκλογικής στήριξης κάποιου κομματικού σχηματισμού) της ψευτο-αντιπροσωπευτικής «δημοκρατίας» είναι κατά κανόνα επιβεβλημένη. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου κρίνεται για παράδειγμα η τύχη των λαϊκών στρωμάτων για γενιές, όπως για παράδειγμα στις επόμενες εκλογές όπου υπάρχει κίνδυνος να εκλεγεί ένα κόμμα εξουσίας ή κάποιο δεκανίκι του από τα αριστερά ή δεξιά που υποστηρίζει τον «Μονόδρομο» ή κάποια παραλλαγή του, επιφυλάσσουμε το δικαίωμα μας να κρίνουμε κατά περίπτωση το θέμα της από μέρους μας εκλογικής στήριξης δυνάμεων (π.χ. μια προγραμματική συμπάραταξη της Αριστεράς με στόχο την ανατροπή όλων των μέτρων του «Μονόδρομου» και των «τομών» που καθιερώνουν τις «4 ελευθερίες», μέσω της εξόδου όχι μόνο από την ΟΝΕ αλλά και την ΕΕ και άλλων μέτρων σαν αυτά που προτείνουμε), η εκλογή των οποίων —ή έστω η σημαντική τους εκλογική υποστήριξη— θα μπορούσε να κάνει σημαντική πρακτική διαφορά. Όσον αφορά όμως το θέμα της συμμετοχής μας στις δημοτικές εκλογές (θέμα στο οποίο ακόμη και ο Μπακούνιν έπαιρνε θετική στάση κάνοντας σαφή διάκριση με τις εθνικές εκλογές), προφανώς είναι επιβεβλημένη η συμμετοχή μας όταν είναι δυνατή η υποστήριξη θέσεων όπως αυτές που υποστηρίζουμε εδώ για την κοινωνική αλλαγή «από τα κάτω».

Η έκλειψη των τοπικών κοινωνιών και η ανάγκη για νέους δήμους

Όσο, ο θεσμός των δημοτικών εκλογών, που κατέχει εξέχουσα θέση στη μεταβατική στρατηγική της ΠΔ, αποτελεί έναν απαξιωμένο θεσμό από την κεντρική εξουσία, η οποία φροντίζει να συναλλάσσεται και να διαπλέκεται με τους τοπικούς άρχοντες για την προώθηση των συμφερόντων της και την εδραίωση της εξουσίας της. Ο Καλλικράτης, που ψευδεπίγραφα προπαγανδίζεται ως μια προσπάθεια μεταβίβασης πραγματικών εξουσιών στην τοπική κοινωνία, το μόνο που κάνει είναι να αποστερεί την τοπική κοινωνία όχι μόνο από κάθε δυνατότητα να παίρνει αποφάσεις στο χαμηλότερο δυνατό τοπικό επίπεδο (χωριό, γειτονιά κ.λπ.), αλλά και από τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για τη διατήρηση μιας

στοιχειώδους αυτοδυναμίας στο πολιτικό επίπεδο, έχοντας ήδη, μέσω της λειτουργίας του συστήματος, εδώ και χρόνια συστηματικά αποστερήσει την όποια οικονομική αυτοδυναμία των τοπικών κοινωνιών. Επομένως, οι δήμοι θα παίρνουν ...«ακηδεμόνευτα» με τον Καλλικράτη τις οικονομικές και πολιτικές αποφάσεις, την ίδια στιγμή που θα έχουν ως μοναδική επιλογή την πιστή τήρηση των νόμων της αγοράς και τη στροφή στον ιδιωτικό τομέα για την επιβίωση τους, καθώς οι διατιθέμενοι πόροι θα λιγοστεύουν, κάνοντας απαγορευτικές τις όποιες τοπικές αποφάσεις στηρίζονται σε κοινωνικά κριτήρια. Ήδη θεσμοί της δημοτικής εξουσίας όπως τα κέντρα προστασίας ηλικιωμένων, οι δημοτικοί βρεφονηπιακοί σταθμοί, τα κέντρα μέριμνας αστέγων κ.α. οδεύουν προς κατάργηση: τυπική στην αρχή για την τήρηση των τύπων και ουσιαστική εν τέλει.

Σύμφωνα με την κατάφωρα ετερόνομη συλλογιστική των επαγγελματιών πολιτικών, οι κατώτερες βαθμίδες της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο δήμος και η κοινότητα, δεν μπορούν να αποτελέσουν αυτόνομα πεδία πολιτικών διεργασιών, δεν μπορούν να κοινωνικοποιήσουν αυτοτελή πολιτικά υποκείμενα και να παράγουν σχέσεις και αξίες που θα αυτοπροσδιορίζονται αυστηρά με κυρίαρχο σημείο αναφοράς την τοπική συνέλευση των πολιτών. Οι εξελίξεις στο τοπικό επίπεδο είναι προορισμένες να αντανakλούν και να ετεροκαθορίζονται από τους πολιτικούς συσχετισμούς που επικρατούν στο επίπεδο του Έθνους-Κράτους. Έτσι, καταλήγουν να ενισχύουν τη διείσδυση και την ηγεμονία των συστημικών ιεραρχικών θεσμών στις τοπικές κοινωνίες.

Από την άλλη, παρά τον τοπικιστικό χαρακτήρα των επιμέρους αυτοοργανωμένων/ελευθεριακών συλλογικοτήτων, τα μέλη αυτών των συλλογικοτήτων εμμένουν στην άρνηση τους να λάβουν μέρος στις τοπικές εκλογικές διαδικασίες και προτρέπουν στην αποχή από κάθε εκλογική διαδικασία. Πέρα από τις πάγιες ιδεολογικές ενστάσεις τους, επικαλούνται την τερατώδη διοικητική αναδιάρθρωση που επιφέρει ο Καλλικράτης, η οποία οδηγεί στην περαιτέρω συγκέντρωση δύναμης στο τοπικό επίπεδο και εξακολουθούν να ορίζουν μονοσήμαντα την κινηματική δράση τους, ως δράση αντίστασης που μορφοποιείται και εξελίσσεται έξω από τα όρια των υφιστάμενων πολιτικών θεσμών. Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω απόσπασμα ανακοίνωσης αναρχικής οργάνωσης:

Η αντίσταση δεν βρίσκεται στη διεκδίκηση της διαμεσολάβησης κι αντιπροσώπευσης των πολιτών, των αντιστάσεων και των κοινωνικών προβλημάτων στους θεσμούς, αλλά στην προώθηση της αυτοοργάνωσης των αγώνων από τα κάτω και της ολόπλευρης, δημιουργικής

και ισότιμης συμμετοχής των αγωνιζόμενων με αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες. Δεν υπάρχει οποιαδήποτε διέξοδος μέσα από το πολιτικό σύστημα και τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού του, και ο αγώνας για την καταστροφή του περνά μέσα από την άρνηση και τη σύγκρουση μαζί του, κι όχι μέσα από τη συμμετοχή στις διαδικασίες του και την επιβεβαίωσή του.²

Μια τέτοια απορριπτική στάση απέναντι στο κυρίαρχο θεσμικό πλαίσιο είναι πέρα για πέρα δικαιολογημένη σε ό,τι αφορά το ζήτημα της συμμετοχής στις εθνικές εκλογές που από τη φύση τους δεν είναι συμβατές με μια προσπάθεια αντισυστημικής αλλαγής και δημιουργίας μιας απελευθερωτικής κοινωνίας «από τα κάτω». Ωστόσο, στην περίπτωση των δημοτικών εκλογών, αυτή η στάση ισοδυναμεί με την άνευ όρων παράδοση των τοπικών κοινωνιών στις οργανωμένες πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις που συγκροτούν τους όρους της αναπαραγωγής της συστημικής κυριαρχίας στο τοπικό επίπεδο. Έτσι, οι τεχνοκράτες της κεντρικής και τοπικής διοίκησης αφήνονται ανενόχλητοι να ορίζουν μονομερώς «από τα πάνω» τα γεωγραφικά όρια των δήμων και κοινοτήτων, να καθορίζουν κατά το δοκούν τις τοπικές αναπτυξιακές ανάγκες και να οριοθετούν τη θέση της κάθε τοπικής κοινότητας σε ένα εθνικό σύστημα καταμερισμού εργασίας στη βάση των υποτιθέμενων «συγκριτικών πλεονεκτημάτων» της.³ Πέρα από αυτό, η «προώθηση της αυτοοργάνωσης των αγώνων από τα κάτω και της ολόπλευρης, δημιουργικής και ισότιμης συμμετοχής των αγωνιζόμενων με αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες» απλά ενισχύει την καλλιεργούμενη από το σύστημα (ακόμη και από τον Γιωργάκη —βλ. «συμμετοχική δημοκρατία» κ.λπ.!) αντίληψη της δημοκρατίας ως *διαδικασίας*, που δεν έχει καμία σχέση με την αντισυστημική ελευθεριακή αντίληψη της άμεσης δημοκρατίας ως μορφής *πολιτεύματος* που θεσμοθετεί την ισοκατανομή της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Το θέμα, επομένως, δεν είναι να συμμετάσχουμε σε διαδικασίες εκσυγχρονισμού του συστήματος, αλλά, αντίθετα, να αρχίσουμε να δημιουργούμε «από τα κάτω» μαζικούς θεσμούς άμεσης πολιτικής και οικονομικής δημοκρατίας, που θα αντικαθιστούν τους σημερινούς αντιπροσωπευτικούς θεσμούς, το

[2] Στο *Μαύρη Σημαία, Αναρχικό Δελτίο Αντιπληροφόρησης και Δράσης*, νο. 57, Σεπτέμβρης 2010.

[3] Είναι ένας από τους υποτιθέμενους στόχους που θέτει το σχέδιο Καλλικράτης για τη διοικητική αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ολόκληρο το νομοσχέδιο στο <http://www.madata.gr/epikairoita/politics/49623.html>.

Κράτος και την οικονομία της αγοράς. Και αυτό πρέπει να γίνει σε μαζική κοινωνική κλίμακα, όπως αυτή που εξασφαλίζει η κατάκτηση της δημοτικής εξουσίας από ένα πρόγραμμα με στόχο την ουσιαστική απόδοση της από την επόμενη των δημοτικών εκλογών στις λαϊκές συνελεύσεις, και όχι ευκαιριακά και αποσπασματικά στη διάρκεια κινηματικών αγώνων και καταλήψεων, οπότε η άμεση δημοκρατία μετατρέπεται σε μια απλή διαδικασία.

Τα μέλη των ελευθεριακών συλλογικοτήτων θα μπορούσαν, επομένως, να εμπλακούν δυναμικά στον τοπικό πολιτικό αγώνα και να χρησιμοποιήσουν τις τοπικές εκλογές ως ένα ακόμη πεδίο σύγκρουσης με το Κράτος, το οποίο τοποθετούν στην κορυφή της κυριαρχίας, αποβλέποντας όχι στη μεταρρύθμιση των αντιπροσωπευτικών θεσμών και τη βελτίωση της λειτουργίας τους, αλλά στην ολοκληρωτική κατάλυση των ιεραρχικών δομών και σχέσεων στο εσωτερικό του δήμου και την αντικατάσταση τους από θεσμούς άμεσης πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης σε μαζική κλίμακα. Ουσιαστικά όμως, η πλειοψηφία των ελευθεριακών συλλογικοτήτων υιοθετεί υπόρρητα το ηγεμονικό φαντασιακό των ελίτ, που βλέπει τις τοπικές κοινωνίες ως μια ακόμη βαθμίδα συγκέντρωσης όλων των μορφών δύναμης, αντί να παλέψει για την επικράτηση ενός εναλλακτικού φαντασιακού που θα έβλεπε τις τοπικές κοινωνίες σαν το σπέρμα της συνολικής κοινωνικής αυτοδιαχείρισης. Έτσι, αποστασιοποιείται με ήσυχη συνείδηση από τις εκλογικές διεργασίες, επιτρέποντας στους κρατικούς αξιωματούχους και τους τοπικούς άρχοντες να διατηρούν στην κατοχή τους το μονοπώλιο της πολιτικής δύναμης σε δήμους και κοινότητες και να θεσπίζουν ρυθμίσεις που ενισχύουν την αποικιοποίηση και τον ετεροκαθορισμό της ζωής των τοπικών κοινωνιών από το σύστημα σε όλα τα επίπεδα. Πρόκειται, στην ουσία, για μια αυτοκτονική στρατηγική, στον βαθμό που ο δήμος και η τοπική κοινωνία συνιστούν τους κατεξοχήν δυνητικούς πυρήνες ενός εναλλακτικού συστήματος κοινωνικής οργάνωσης και αυτοθέσμησης της κοινωνίας.

Δήμος και ΠΔ

Ορμώμενη από συναφή ιδεολογική αφετηρία, (ρήξη με το κυρίαρχο κοινωνικό παράδειγμα, ανατροπή των συστημικών συνθηκών που εκτρέφουν την ετερονομία, κατάργηση Κράτους και συστήματος οικονομίας της αγοράς), η Περιεκτική Δημοκρατία περιγράφει, ωστόσο, μια στρατηγική μετάβασης, συμβατή με την ιστορική κοινωνικοοικονομική της ανά-

λυση και καταλήγει σε διαμετρικά αντίθετα συμπεράσματα ως προς τη μετάβαση σε μια απελευθερωτική κοινωνία. Η συμμετοχή στις δημοτικές εκλογές προτείνεται από την ΠΔ όχι σαν μια ρεφορμιστική προσέγγιση «εκδημοκρατισμού» των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά σαν τμήμα μιας αντισυστημικής στρατηγικής που απώτερο στόχο έχει τον καθολικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, μέσω της αλλαγής «από τα κάτω» των αντικειμενικών (σε επίπεδο θεσμών) και υποκειμενικών (σε επίπεδο αξιών και κουλτούρας) συνθηκών που συντηρούν την ετερονομία.

Για να καταπολεμηθεί η επιρροή του συστήματος και του Κράτους στον χώρο της τοπικής κοινωνίας, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα μαζικό ελευθεριακό πολιτικό κίνημα που θα ξεκινάει από το τοπικό επίπεδο και θα παλέψει για τον ρητό στόχο της ριζοσπαστικής αποκέντρωσης όλων των μορφών δύναμης και της εγκαθίδρυσης θεσμών αυτοδιεύθυνσης, καθώς και της διάδοσης της αντίστοιχης παιδείας σε μαζική κοινωνική κλίμακα και σε όλους τους τομείς όπου η λήψη αμεσοδημοκρατικών συλλογικών αποφάσεων είναι δυνατή. Με άλλα λόγια, το πρόγραμμα του αντισυστημικού αυτού κινήματος θα συνίσταται στην κατάλυση του ιεραρχικού θεσμικού πλαισίου που ευθύνεται για την συγκέντρωση δύναμης σε όλα τα επίπεδα και την αντικατάσταση του από θεσμούς:

- άμεσης δημοκρατίας και ισοκατανομής της δύναμης στη σφαίρα της πολιτικής, μέσω της δημιουργίας αυτόνομων δημοτικών συνελεύσεων,
- της οικονομίας, μέσω της δημιουργίας μιας αυτοδύναμης οικονομικής δημοκρατίας όπου τα μέσα παραγωγής που θα ανήκουν στον *δήμο*, δηλαδή τη συνέλευση των πολιτών, θα ελέγχονται από τις συνελεύσεις των εργαζομένων σε αυτά, κάτω από τη γενική επίβλεψη και τους στόχους που θέτει η συνέλευση των πολιτών και, τέλος,
- στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο, μέσω της δημιουργίας θεσμών αυτοδιαχείρισης όχι μόνο στον χώρο εργασίας, αλλά και στον εκπαιδευτικό χώρο, τα ΜΜΕ, τον πολιτιστικό χώρο, κ.λπ.

Παράλληλα, η αντισυστημική πάλη για την εγκαθίδρυση των εναλλακτικών θεσμών αυτοδιεύθυνσης της κοινωνίας και η ίδια η αποφασιστική συμβολή των πολιτών στη λειτουργία των νέων θεσμών θα οδηγήσει στη ρήξη με τη διαδικασία κοινωνικοποίησης, μέσω της οποίας αναπαράγεται η ιδεολογική κυριαρχία του ετερόνομου κοινωνικού παραδείγματος, και στην ανάδυση ενός νέου κοινωνικού παραδείγματος που θα γίνει βαθμιαία ηγεμονικό και μέσα στο οποίο εναλλακτικές αξίες όπως η αυτονομία, η κοινότητα, η αλληλεγγύη θα είναι κυρίαρχες. Έτσι, η ριζοσπαστική ρήξη με το κυρίαρχο κοινωνικό παράδειγμα και η ανάδειξη μιας ελευθε-

ριακής/δημοκρατικής ηγεμονικής κουλτούρας δεν μπορεί παρά να είναι σταδιακή και να συντελείται σε συνεχή αλληλεπίδραση με την καθημερινή πάλη για την υλοποίηση του προγράμματος για μια τοπική (αρχικά) Περιεκτική Δημοκρατία, αφού μόνο μια βιωματική εσωτερίκευση των εναλλακτικών αξιών της αυτονομίας και η σφυρηλάτηση τους μέσω της πολιτικής πρακτικής, για την εγκαθίδρυση και λειτουργία των ανάλογων θεσμών, αρμόζει σε άτομα που αποτινάσσουν τα υπολείμματα της ετερόνομης σκέψης και στηρίζονται στον δημοκρατικό ορθολογισμό, με σκοπό τη συλλογική αυτοδιαχείριση σε κάθε τομέα δράσης της κοινωνίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, η συμμετοχή στις δημοτικές εκλογές και η κατάληψη της τοπικής εξουσίας εγγυάται ότι η μετάβαση σε μια Περιεκτική Δημοκρατία θα πραγματοποιηθεί μόνο εφόσον μια δημοκρατική πλειοψηφία πολιτών έχει συγκροτηθεί σε κάθε δήμο μιας συνομοσπονδίας Περιεκτικών Δημοκρατιών και το εναλλακτικό κοινωνικό παράδειγμα έχει καταστεί ηγεμονικό. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι ήδη από το πρώτο στάδιο της κατάληψης της τοπικής εξουσίας σε κάθε δήμο το κοινωνικό παράδειγμα θα έχει γίνει ηγεμονικό στον δήμο. Αυτό που σημαίνει είναι ότι η δημιουργία μιας συνομοσπονδίας ΠΔ είναι αδύνατη εάν δεν έχει γίνει ηγεμονικό το παράδειγμα αυτό στο επίπεδο της συνομοσπονδίας —και ακριβώς η δημιουργία δημοκρατικών θεσμών σε κάθε δήμο είναι η προϋπόθεση γι' αυτό. Αυτό αποτελεί βασική πτυχή της στρατηγικής μετάβασης, αφού ο πλειοψηφικός χαρακτήρας του αντισυστημικού κινήματος είναι αναγκαίος προκειμένου να διασφαλιστεί ότι νέες θεσμικές δομές εξουσίας και συσσώρευσης δύναμης δεν θα προκύψουν «από πάνω», από μια πρωτοπορία, όπως συνέβη στις ιστορικές επαναστάσεις με τα γνωστά αποτελέσματα, αλλά «από κάτω», μέσα από τη διαδικασία επικράτησης του νέου κοινωνικού παραδείγματος. Και η επικράτηση στις δημοτικές εκλογές παρέχει επαρκή εχέγγυα ότι το κίνημα για μια ΠΔ θα είναι πράγματι πλειοψηφικό.

Η μεταβατική στρατηγική της ΠΔ υπό το πρίσμα των νέων κοινωνικών συνθηκών

Στις σημερινές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί υπό το βάρος των δυσμενών εξελίξεων για τα λαϊκά στρώματα, και με την ταυτόχρονη εισαγωγή του θεσμού του Καλλικράτη, δυσχεραίνεται ιδιαίτερα η υλοποίηση της μεταβατικής στρατηγικής της ΠΔ. Η επίθεση που έχει εξαπολυθεί από τις ελίτ απαιτεί λοιπόν την επιτακτική δημιουργία ενός αντισυστημικού

μετώπου, το οποίο θα απαντήσει πάραυτα στην άγρια επίθεση των ντόπιων και ξένων ελίτ ενάντια στα ετεροκαθοριζόμενα κοινωνικά στρώματα και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για οικονομική αυτοδυναμία (όχι αυτάρκεια), που είναι βασικός στόχος μιας Οικονομικής Δημοκρατίας. Τα άμεσα μέτρα που προτείνουμε και περιγράφονται αναλυτικά στο άρθρο του Τάκη Φωτόπουλου «Η αποχώρηση από την ΕΕ μονόδρομος για την έξοδο από την κρίση και την αυτοδύναμη Οικονομία» (στο παρόν τεύχος) θα έπρεπε, σύμφωνα με τον ίδιο, να έχουν στόχο⁴:

Α) την έξοδο από τη σημερινή δημοσιονομική κρίση (όχι βέβαια και από τη χρόνια οικονομική κρίση η οποία είναι συνάρτηση μακροπρόθεσμων ριζικών αλλαγών στην παραγωγική και καταναλωτική δομή της χώρας που προϋποθέτουν μια αυτοδύναμη οικονομία), χωρίς το σημερινό πετσόκομμα κοινωνικών κατακτήσεων, τη μαζική ανεργία και τη φτώχεια για δεκαετίες,

Β) την πραγματική κοινωνική δικαιοσύνη για την έξοδο από την κρίση, επιβάλλοντας σε αυτούς που κυρίως ωφελήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια από τον υπέρογκο δανεισμό, να πληρώσουν το χρέος από τις πελώριες περιουσίες που συγκέντρωσαν με τη φοροδιαφυγή, την αισχροκέρδεια κ.λπ., και

Γ) τη δημιουργία των προϋποθέσεων για οικονομική αυτοδυναμία (όχι αυτάρκεια) και υπέρβαση του άσκοπου καταναλωτισμού στο μέλλον, ώστε να ετίθεντο οι βάσεις και για τις μακροχρόνιες αλλαγές στην παραγωγική και καταναλωτική δομή της χώρας και, συνακόλουθα, την έξοδο από την χρόνια οικονομική κρίση.

Στις ιστορικές σημερινές συνθήκες φαίνεται ξεκάθαρα πλέον ότι η υπερεθνική ελίτ, θορυβημένη από την κρίση του 2008 που έφερε σημαντικές ανακατατάξεις στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, προσπαθεί να φορτώσει όλα τα βάρη της άναρχης λειτουργίας του παγκοσμιοποιημένου καπιταλιστικού συστήματος στα λαϊκά στρώματα, ιδιαίτερα στις χώρες της περιφέρειας των οικονομικών μπλοκ, που εδώ και χρόνια είχαν στηριχθεί σε ένα μοντέλο εξωστρεφούς ανάπτυξης και απολάμβαναν μια εικονική ευμάρεια που στηριζόταν σε δάνεια από τους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Σε αυτόν της τον αγώνα, η υπερε-

[4] Βλ. για λεπτομερή ανάλυση της διαδικασίας που μας οδήγησε εδώ και των μέτρων που προτείνουμε το βιβλίο *Η Ελλάδα ως προτεκτοράτο της υπερεθνικής ελίτ — Η ανάγκη για άμεση έξοδο από την ΕΕ και για μια αυτοδύναμη Οικονομία*.

θνική ελίτ έχει συμμάχους τα ντόπια ανδρείκελα της (όπως η δική μας κοινοβουλευτική Χούντα) και την μπότα του κρατικού μηχανισμού που προσαρμόζεται στις νέες «ανάγκες» προστασίας του συστήματος (βλ. όργιο καταστολής, τρομονόμους, επιστρατεύσεις απεργών κ.λπ.). Με αυτό τον τρόπο, οι ξένες και ντόπιες ελίτ προσπαθούν να ενσωματώσουν αυτές τις χώρες πλήρως στη λογική της λειτουργίας του παγκοσμιοποιημένου συστήματος, δείχνοντας τους ποιος είναι από δω και στο εξής ο δρόμος για την «ανάπτυξη», μέσω της αποστέρσης της όποιας οικονομικής αυτοδυναμίας αλλά και εθνικής (οικονομικής κυρίως αλλά και πολιτικής) κυριαρχίας είχε απομείνει.

Έτσι, παράλληλα με την αντιμετώπιση της επιδρομής των ελίτ ενάντια στον λαό στην κεντρική πολιτική σκηνή, είναι επιτακτική ανάγκη να γίνονται από τις τοπικές συλλογικότητες δράσεις στο τοπικό επίπεδο που θα προάγουν τη δημιουργία αμεσοδημοκρατικών θεσμών «από τα κάτω». Μια τέτοια στρατηγική θα έδινε, κατά τη γνώμη μας, ταυτόχρονα προοπτική στο τοπικό δημοτικό κίνημα τόσο για τις ευρύτερες δράσεις του όσο και για τις τοπικές. Στη στρατηγική αυτή, η συμμετοχή στις δημοτικές εκλογές, ακόμα και την εποχή του Καλλικράτη, με ένα πρόγραμμα που θα δίνει απαντήσεις τόσο σε κεντρικά όσο και σε τοπικά ζητήματα που σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλοτε είναι απόλυτα αλληλεξαρτώμενα, μπορεί να αποφέρει καρπούς όσον αφορά τη συνειδητοποίηση των πολιτών για τα ουσιαστικά ζητήματα που αξίζει να αγωνιστούν, αλλά και να λύνει κάποια προβλήματα που θα επιδεινώνονται από την υλοποίηση του (κάθε) Μνημονίου.⁵

Η αναγέννηση της δημόσιας σφαίρας και η κατάλυση της τοπικής εξουσίας

Η κατάληψη της τοπικής εξουσίας από το κίνημα ΠΔ δεν θα σημάνει τη διατήρηση του θεσμικού πλαισίου της τοπικής αυτοδιοίκησης και τη δράση των εντολοδόχων του κινήματος μέσα σε αυτό. Αντίθετα, θα σηματοδοτήσει μια νέα φάση της μεταβατικής στρατηγικής προς μια απελευθερωτική κοινωνία, όπου οι τοπικές ιεραρχικές δομές και σχέσεις θα καταλυθούν και οι εξουσίες και αρμοδιότητες των τοπικών αρχών θα απαλλοτριω-

[5] Βλ. για εκτεταμένη ανάλυση της στρατηγικής μετάβασης της Περιεκτικής Δημοκρατίας, Τάκη Φωτόπουλου, *Περιεκτική Δημοκρατία — 10 Χρόνια Μετά* (Ελεύθερος Τύπος, 2008), κεφ. 7.

θούν από τις αμεσοδημοκρατικές δημοτικές συνελεύσεις, καθιστώντας τη δημοτική συνέλευση των πολιτών το ανώτατο όργανο διαμόρφωσης πολιτικής στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας αλλά και της συνομοσπονδίας. Μέσω αυτής της στρατηγικής, θα καταργηθούν τα πολιτικά όργανα και οι θεσμικοί μηχανισμοί που λειτουργούν ως προέκταση της συστημικής κυριαρχίας στο επίπεδο του δήμου, ενώ η δημοτική συνέλευση θα αποκτήσει για πρώτη φορά τα πολιτικά και οικονομικά μέσα που θα της επιτρέψουν να ξεκινήσει την υλοποίηση του προγράμματος για μια περιεκτική δημοκρατία σε μαζική κοινωνική κλίμακα.

Στο πλαίσιο αυτό, ο καταστατικός χάρτης της δημοτικής αρχής θα αναθεωρηθεί με σκοπό την οριστική παύση των θεσμών του Δημάρχου, του δημοτικού συμβουλίου και την αντικατάστασή τους από τη δημοτική συνέλευση, ή εάν μέχρι την καθιέρωση της Συνομοσπονδιακής ΠΔ αυτό είναι νομικά αδύνατο, την άτυπη μετατροπή τους σε δημοκρατικά σώματα τα οποία θα απαρτίζονται από ανακλητούς εντολοδόχους που θα ορίζονται με εκλογή και με εναλλαγή από τις δημοτικές συνελεύσεις ή τις συνομοσπονδιοποιημένες συνελεύσεις γειτονιάς. Αντίστοιχες ανατροπές θα γίνουν και σε άλλους δημοτικούς θεσμούς, όπως τα δημοτικά σχολεία, τα δημοτικά νοσοκομεία και η δημοτική αστυνομία, η οποία μπορεί να μετατραπεί σε δημοτική πολιτοφυλακή με τη συμμετοχή δημοτών και με αντικατάσταση όλων των αρμοδιοτήτων του τοπικού παραρτήματος της κρατικής αστυνομίας από αυτήν για τα όρια του δήμου, με καθήκοντα που θα αποφασίζονται από τη δημοτική συνέλευση. Οι εντολοδόχοι θα είναι εξουσιοδοτημένοι από τις συνελεύσεις με συγκεκριμένα καθήκοντα και θα είναι άμεσα ανακλητοί σε περίπτωση που υπερβούν τα όρια της εντολής που έχουν λάβει ή ψηφίσουν κόντρα σε αυτήν. Ο ρόλος τους δεν είναι η διαμόρφωση πολιτικής όπως συμβαίνει στα αντιπροσωπευτικά σώματα, αλλά είναι καθαρά εκτελεστικός, δηλαδή επιφορτίζονται με τον συντονισμό και την υλοποίηση των αποφάσεων που έχει λάβει η δημοτική συνέλευση ή οι συνελεύσεις γειτονιάς.

Αφού θα έχει απαλλοτριώσει τις αρμοδιότητες της προηγούμενης τοπικής αρχής, η δημοτική συνέλευση θα μπορεί να λαμβάνει άμεσα και χωρίς μεσολαβητές όλες τις σημαντικές πολιτικές αποφάσεις που αφορούν τον δήμο, ενώ θα αναλάβει τον έλεγχο των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών αλλά και τον σχεδιασμό δημιουργίας νέων, οι οποίες θα περιέλθουν στην ιδιοκτησία της. Παράλληλα, θα αποφασίζει συνειδητά για τη διάθεση και την κατανομή των πόρων με μοναδικό γνώμονα τη διάρρηξη των δεσμών οικονομικής εξάρτησης από το σύστημα της διε-

θνοποιημένης οικονομίας της αγοράς και τη δημιουργία ενός αυτοδύναμου δημοτικού οικονομικού τομέα που θα εξασφαλίζει την ισοκατανομή της οικονομικής δύναμης στο εσωτερικό του δήμου, με την κάλυψη των αναγκών όλων των πολιτών. Με αυτόν τον τρόπο, όλο και περισσότεροι πολίτες θα προσέρχονται και θα μετέχουν στις εργασίες της «Εκκλησίας του Δήμου», βλέποντας ότι η συνέλευση διαθέτει το σχέδιο, τα μέσα και τη στρατηγική να επιφέρει πραγματικές αλλαγές στις συνθήκες ζωής τους και να επιλύσει στοιχειωδώς κάποια από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.⁶

Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι για την ΠΔ το βασικό δίπτυχο της απελευθέρωσης συνίσταται στην κατάκτηση της αυτονομίας στο πολιτικό και κοινωνικό πεδίο και στην κατάκτηση της δημοτικής αυτοδυναμίας στη σφαίρα της οικονομίας. Ωστόσο, είναι σαφές ότι το απελευθερωτικό αυτό κίνημα δεν μπορεί να ευδοκιμήσει σε έναν μόνο δήμο. Δεν μπορεί δηλαδή να υπάρξει μια περιεκτικοδημοκρατική ουτοπία, με την έννοια μιας απομονωμένης κοινότητας ανθρώπων, οι οποίοι επιβιώνουν ζώντας σύμφωνα με τους δικούς τους συλλογικούς κανόνες, ενώ παραμένουν περιτοισιζμένοι από τα εχθρικά προπύργια του συστήματος της οικονομίας της αγοράς. Με άλλα λόγια, η ΠΔ δεν επιζητά μια συνεννόηση με τις αρχές, ούτε επιδιώκει την εύρεση ενός *modus vivendi* με το σύστημα, που θα την ανάγκαζε να αποδεχτεί τον υποβιβασμό της στο επίπεδο ενός περιθωριακού κοινωνικού πειράματος με αντάλλαγμα την ανοχή των αρχών και ενίοτε την κρατική χρηματοδότηση, όπως γίνεται π.χ. στην περίπτωση της κοινότητας Μαριναλέντα της Ανδαλουσίας.

Αντίθετα, η ίδια η δυνατότητα που θα έχει το δημοκρατικό κίνημα να ανατρέψει, μέσω της Κοινωνικής Πάλης, τους υφιστάμενους, μη-ευνοϊκούς συσχετισμούς δύναμης, (ακόμα και μετά την εφαρμογή των

[6] «Ταυτόχρονα, η εγκαθίδρυση αυτών των νέων θεσμών θα βοηθήσει άμεσα τα θύματα της συγκέντρωσης δύναμης —στην οποία αναπόφευκτα οδηγεί το σημερινό θεσμικό πλαίσιο— και ειδικότερα τα θύματα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, να αντιμετωπίσουν αποφασιστικά τα προβλήματα που γεννά η συγκέντρωση αυτή. [...] Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι θα συμμετέχουν σε έναν αγώνα για την εγκαθίδρυση των θεσμών της Περιεκτικής Δημοκρατίας, όχι από κάποιο διακαή πόθο για μια αφηρημένη έννοια της δημοκρατίας, αλλά επειδή θα μπορούν, μέσω της ίδιας τους της δράσης, να διαπιστώνουν ότι η αιτία όλων των προβλημάτων τους (οικονομικών, κοινωνικών, οικολογικών) ήταν το γεγονός ότι η εξουσία είχε συγκεντρωθεί σε λίγα χέρια». Στο Τ. Φωτόπουλος, *Περιεκτική Δημοκρατία — Δέκα Χρόνια Μετά* (Ελεύθερος Τύπος, 2008), σελ.485.

άμεσων μέτρων που προτείνουμε στο μεταβατικό στάδιο για την έξοδο από τη σημερινή κρίση και την ανάκτηση της αναγκαίας οικονομικής αυτοδυναμίας), θα εξαρτηθεί από τον βαθμό στον οποίο οι επιμέρους τοπικές ομάδες/οργανώσεις ΠΔ θα έχουν κατορθώσει να καταλάβουν την εξουσία ή να δημιουργήσουν ισχυρά τοπικά αντισυστημικά κινήματα σε σημαντικό αριθμό δήμων και θα έχουν προχωρήσει στη σύσταση μιας συνομοσπονδίας αυτόνομων δήμων.

Μόνο η συμμαχία των απελευθερωμένων δήμων θα μπορούσε να συγκροτήσει μια αρκετά ισχυρή βάση απελευθερωτικής κοινωνίας «από τα κάτω» που να μπορεί να αποσπά πόρους από τον έλεγχο του συστήματος και του Κράτους και να αντιπαρατίθεται με αυτό, εξαπολύοντας Κοινωνική Πάλη σε εθνικό επίπεδο με δράσεις και παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας, που δεν θα άφηναν ανεπηρέαστη την κεντρική πολιτική σκηνή. Όπως έγραφε ο Μπακούνιν, «Καμία κομούνα δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό της όταν είναι απομονωμένη. Συνεπώς, θα είναι απαραίτητο για κάθε μια από αυτές να ακτινοβολήσει προς τα έξω την επανάσταση, να παρασύρει στην εξέγερση όσες γειτονικές κομούνες προτίθενται να ξεσηκωθούν και να ενωθεί μαζί τους σε μια ομοσπονδία με σκοπό την άμυνα από κοινού. Μεταξύ τους θα συνάψουν, εξ ανάγκης, μια συμφωνία για ομοσπονδιοποίηση που θα βασίζεται ταυτόχρονα πάνω στην αλληλεγγύη του συνόλου και την αυτονομία του καθενός».⁷

Η συντονισμένη δράση των δήμων ΠΔ και η συστράτευση τους στο πλαίσιο ενός μαζικού ελευθεριακού κινήματος, με ομοιογενείς αντισυστημικούς στόχους και στρατηγική, αποτελεί τον μόνο τρόπο για να υποκύψει η κεντρική εξουσία στη συνδυασμένη δύναμη του λαϊκού κινήματος, και να κερδηθεί σταδιακά η αυτονομία και η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των δημοτικών συνελεύσεων, θέτοντας έτσι σε κίνηση τη σταδιακή διαδικασία από-αποικιοποίησης της τοπικής κοινότητας από τις δυνάμεις του Κράτους. Είναι, λοιπόν, φανερό ότι η επιτυχής εφαρμογή του αντισυστημικού προγράμματος της ΠΔ σε έναν δήμο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ύπαρξη ενός ευρύτερου «εθνικού» κινήματος, ενωμένου γύρω από την αρχή της συνομοσπονδίας που θα παλεύει για την αποκέντρωση όλων των μορφών δύναμης σε περιφερειακή και «εθνική» κλίμακα.

Ωστόσο, όπως προαναφέραμε, και στο οικονομικό επίπεδο, η συνομοσπονδιακή κατανομή των πόρων συνιστά θεμελιακό στοιχείο της δημοτικής οικονομικής αυτοδυναμίας, πάνω στην οποία βασίζεται η αντίληψη

[7] Στο J. Biehl, Bookchin breaks with Anarchism, *Communalism*, 01-10-07.

της ΠΔ για την Οικονομική Δημοκρατία. Με άλλα λόγια, η δημοτική αυτοδυναμία δεν έχει την έννοια της αυτάρκειας, αλλά σημαίνει πρωτίστως την «στήριξη πρωταρχικά στους δικούς μας πόρους, ανθρώπινους και φυσικούς, και [την] ικανότητα αυτόνομου καθορισμού των στόχων και λήψης αποφάσεων».⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, η δημοτική αυτοδυναμία δεν μπορεί να εκπληρωθεί σε συνθήκες ενός μόνο δήμου, αλλά προϋποθέτει την κατάλυση των υφιστάμενων σχέσεων ανταγωνισμού κι εξάρτησης ανάμεσα στις τοπικές κοινωνίες, η οποία μπορεί να επέλθει μόνο μέσα από την εκούσια ενσωμάτωση των επιμέρους δημοτικών πόρων τους σε μια δημοκρατική δομή κατανομής των πόρων, που θα διέπεται από σχέσεις αλληλεγγύης, αλληλεξάρτησης και δημοκρατικού ελέγχου της οικονομίας από την κοινωνία.⁹ Η διαδικασία όμως αυτή συνεπάγεται, εξ ορισμού, την κατάλυση του συστήματος της οικονομίας της αγοράς, που αναπαράγει και κατοχυρώνει με θεσμικό τρόπο τις σχέσεις ανταγωνισμού στη λειτουργία της οικονομίας και τον ετεροκαθορισμό των τοπικών κοινωνιών από εξωτερικά οικονομικά κέντρα (στη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς αυτά είναι κυρίως οι πολυεθνικές), και την αντικατάσταση του από ένα εναλλακτικό οικονομικό μοντέλο που θα κατοχυρώνει τον δημοκρατικό έλεγχο της τοπικής κοινωνίας πάνω στον καθορισμό των δαπανών και θα καθιερώνει έναν δημοκρατικό μηχανισμό για τις αναγκαίες ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ των αυτοδύναμων δήμων, όπως αυτό που προτείνει η ΠΔ. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται εμφανής η διαλεκτική αντίθεση που διέπει τις σχέσεις της συνομοσπονδίας των δήμων ΠΔ με το Κράτος. Η ενίσχυση της συνομοσπονδίας προϋποθέτει την υπονόμηση της συστημικής κρατικής κυριαρχίας, και αντίστροφα. Με άλλα λόγια, η δημιουργία ενός δημοτικοποιημένου τομέα σε αντίθεση προς τον καπιταλιστικό και τον κρατικό δημιουργεί μια κατάσταση έντασης που θα επιλυθεί μόνο όταν αλλάξουν οι συσχετισμοί δύναμης και οι λαϊκοί δημοκρατικοί θεσμοί επικρατήσουν έναντι των καπιταλιστικών και κρατικών θεσμών.

[8] Τ. Φωτόπουλος, *Περιοδική Δημοκρατία — 10 Χρόνια Μετά*, ό.π., σελ. 397.

[9] «Σήμερα, οι τοπικές οικονομίες εξαρτώνται από εξωτερικά κέντρα για την οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας, για την κάλυψη των αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες (συστήματα διανομής), ακόμα και για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία, κλπ.)». Στο Τ. Φωτόπουλος, *Περιοδική Δημοκρατία — Δέκα Χρόνια Μετά*, ό.π., σελ. 398.

Προς μια νέα αντίληψη για το κοινό συμφέρον

Η τραγωδία της επαναστατικής παράδοσης είναι ότι μέχρι σήμερα αντιλαμβάνονταν την ανθρώπινη απελευθέρωση με όρους μαζικούς, συμβολικούς, οικονομίστικους και μονοδιάστατα ταξικούς. Έτσι, ποτέ δεν πέρασε από το μυαλό των Γάλλων επαναστατών του 1789 ότι όφειλαν να διασπάσουν και να αποκεντρώσουν τη μαζική κοινωνία που είχε δημιουργήσει ο Γαλλικός δεσποτισμός και γι' αυτό αναγκάστηκαν να εναποθέσουν την έκφραση της «Γενικής Βούλησης» στα χέρια των εκλεγμένων «αντιπροσώπων» του λαού —μολονότι βέβαια είχαν ξεκινήσει «από τα κάτω» αμεσοδημοκρατικές λαϊκές συνελεύσεις (sections) τις οποίες βέβαια η ανερχόμενη αστική τάξη δεν άφησε να ευδοκιμήσουν. Παρομοίως, στο όνομα της απελευθέρωσης του προλεταριάτου, η γραφειοκρατία της Ρωσίας οικοδόμησε «από τα πάνω» μια αδυσώπητη κρατική μηχανή που καταβρόχθισε την αυτονομία των συλλογικών οργάνων των εργατών (σοβιέτ) και σφετερίστηκε τα μέσα παραγωγής για λογαριασμό τους. Τέλος, ακόμη και στην περίπτωση της Ισπανικής επανάστασης που είχε σαφή ελευθεριακά χαρακτηριστικά, διαφαίνεται μια ασυμβίβαστη αντίφαση ανάμεσα στα οράματα των Ισπανών αναρχικών για ομοσπονδιοποίηση και τοπικό αυτοκαθορισμό και στο προλεταριακό επαναστατικό υποκείμενο, που χαρακτηριζόταν από την οικονομίστικη φύση και τη μερικότητα των ταξικών συμφερόντων που εξέφρασαν οι νέοι, απελευθερωτικοί θεσμοί.¹⁰

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, η επαναστατική θεωρία και πρακτική δεν κατόρθωσε να διασφαλίσει την άμεση πρόσβαση του λαού στα θεσμικά όργανα, που είναι η αναγκαία συνθήκη για να δημιουργηθούν οι δυνατότητες αυθεντικής αυτοθέσμησης της κοινωνίας, ούτε την απαραίτητη αποκέντρωση της παραγωγικής διαδικασίας και γενικότερα της οικονομικής δύναμης, που θα καθιστούσε εφικτή την άμεση λήψη βασικών οικονομικών αποφάσεων από το ίδιο το σώμα των πολιτών. Με βάση τα μαθήματα της Ιστορίας, αυτή τη θεμελιώδη αντίφαση φιλοδοξεί να επιλύσει η ΠΔ με την ανάδειξη του αυτόνομου δήμου ως βασικής πολιτικής και οικονομικής μονάδας σε μια μελλοντική απελευθερωτική κοινωνία.

[10] Για μια ανάλυση της αποτυχίας των εργατικών συμβουλίων να συστήσουν μια αυθεντική δημόσια σφαίρα, τη συνακόλουθη μερικότητα των συμφερόντων που εξέφραζαν και τη δυναμικά εξουσιαστική τους φύση, βλ. M. Bookchin, *Ο Μαρξισμός σαν Αστική Κοινωνιολογία* (Ελεύθερος Τύπος, 1987), σελ. 31-36.

Όπως αναφέραμε παραπάνω, στο πλαίσιο ενός δήμου ΠΔ όλες οι μορφές δύναμης κατανέμονται ισομερώς ανάμεσα στο σύνολο των πολιτών. Η δημοτική συνέλευση στην οποία μετέχουν άμεσα όλοι οι πολίτες λαμβάνει όλες τις σημαντικές πολιτικές αποφάσεις, ενώ συνιστά και το ανώτατο όργανο διαμόρφωσης πολιτικής στο οικονομικό επίπεδο, ορίζοντας μέσω του δημοκρατικού πλάνου στο συνομοσπονδιακό επίπεδο ποιες είναι οι βασικές και ποιες οι μη βασικές ανάγκες και στο τοπικό επίπεδο ποιες μη βασικές ανάγκες μπορούν να καλυφθούν με βάση τους τοπικούς πόρους, μολονότι αφήνεται στον κάθε πολίτη να αποφασίσει πώς ακριβώς θα ικανοποιήσει τις βασικές και μη βασικές ανάγκες, μέσω ενός συστήματος προσωπικών διατακτικών ή «δημοτικών» πιστωτικών καρτών. Η εφαρμογή των επιμέρους πτυχών του δημοκρατικού πλάνου γίνεται μέσα από μια διαδικασία αμοιβαίας διαβούλευσης και αδιάλειπτης ανατροφοδότησης πληροφοριών ανάμεσα στη δημοτική συνέλευση, όπου τα άτομα μετέχουν ως πολίτες εκφράζοντας το γενικό συμφέρον της κοινότητας, και στις συνελεύσεις που διευθύνουν τις αυτοδιαχειριζόμενες δημοτικές επιχειρήσεις, στις οποίες οι πολίτες μετέχουν ως εργαζόμενοι και παίρνουν όλες τις αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση του τόπου δουλειάς τους.

Έτσι, στο οικονομικό μοντέλο μιας ΠΔ αποφεύγονται οι αντινομίες που παραμόρφωσαν τη θεσμική διάρθρωση των επαναστάσεων του παρελθόντος και διαπότισαν το πνεύμα τους με εξουσιαστικά χαρακτηριστικά. Η συστημική βία (έμμεση και άμεση) αλλά και το απελευθερωτικό υποκείμενο δεν ορίζεται με στενούς οικονομικούς όρους, αλλά με όρους ανισοκατανομής δύναμης σε όλες τις μορφές. Δημιουργούνται αποκεντρωμένες αυτοδιευθυνόμενες κοινωνικές και οικονομικές κοινότητες κάτω από τον έλεγχο του συνόλου των πολιτών και όχι της μιας ή της άλλης κατηγορίας εργαζομένων. Με αυτόν τον τρόπο, αποτρέπεται η μερικότητα των συμφερόντων που εκφράζουν οι απελευθερωτικοί θεσμοί, εξαλείφονται όλες οι μορφές καταπίεσης και ετεροκαθορισμού (όχι μόνο οι οικονομικές) αφού η δημοκρατία επεκτείνεται σε όλους τους τομείς όπου η συλλογική λήψη αποφάσεων είναι δυνατή. Η θέσμιση των παραπάνω θεσμών, δομών και διαδικασιών ισοκατανομής της δύναμης, σε συνδυασμό με τη δημοκρατική παιδεία, κάνει δυνατή την δημιουργία μιας πραγματικής κοινότητας αυτόνομων πολιτών, που αποφασίζει και διαμορφώνει άμεσα κάτω από συνθήκες πλήρους ισότητας και ελευθερίας το γενικό συλλογικό συμφέρον, μέσα στο οποίο το ατομικό συμφέρον του κάθε πολίτη συναντά το γενικό συμφέρον της αυτόνομης κοινότητας.

Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι ο Φωτόπουλος ορίζει την οικονομική δημοκρατία ως «μια οικονομική δομή και διαδικασία που, με την άμεση συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων, διασφαλίζει την ίση κατανομή της οικονομικής δύναμης μεταξύ των πολιτών» και τονίζει ότι το μέγεθος ενός αυτόνομου δήμου ΠΔ δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 40-50.000 πολίτες, αφού ο «βασικός προσδιοριστικός παράγοντας του μεγέθους ενός αυτοδύναμου δήμου είναι η συμβατότητα με την άμεση και οικονομική δημοκρατία, δηλαδή η δυνατότητα λήψης αποφάσεων σε «'πρόσωπο-με-πρόσωπο' συνελεύσεις των πολιτών».¹¹

Περί της αναγκαιότητας για μια δημοτική φορολογία

Η ανάγκη για να ανατρέψει άμεσα το λαϊκό κίνημα τα ληστρικά μέτρα της υπερεθνικής ελίτ και της κοινοβουλευτικής Χούντας και να απεμπλακεί από την ΕΕ, έχει κάνει επιτακτικότερη από ποτέ την προγραμματική συμπαράταξη μας με δυνάμεις της αντισυστημικής Αριστεράς που συμφωνούν επάνω στα μέτρα που προτείνουμε για έξοδο από την κρίση. Παρόλα αυτά, οι εναλλακτικοί οικονομικοί θεσμοί που θα συντελέσουν στην ανάπτυξη μιας αυτοδύναμης τοπικής οικονομίας χωρίς χρέη και αγορά, μπορούν να ξεκινήσουν να χτίζονται εδώ και τώρα, πριν την κατάληψη της τοπικής εξουσίας από το συνομοσπονδιακό κίνημα ΠΔ, αν και η παραμονή της χώρας στο καθεστώς καθαρής οικονομικής υποτέλειας που μας έχει επιβληθεί, μειώνει την πιθανότητα σημαντικής επιτυχίας και διάδοσης των κινήσεων αυτών. Τέτοιοι οικονομικοί θεσμοί είναι τα σχήματα αχρήματης ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ των πολιτών του δήμου (LETS), τα αυτοδιαχειριζόμενα εργοστάσια και οι βιοτεχνίες που αναπτύσσουν δεσμούς με την τοπική κοινότητα προσανατολίζοντας την παραγωγή και κατανάλωση τους προς την τοπική αγορά, οι δημοτικές Κτηματικές Εταιρείες (Land Trusts) που στοχεύουν στην απόσπαση της τοπικής γης από την οικονομία της αγοράς και την παροχή φτηνής στέγασης σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ή οι δημοτικές πιστωτικές ενώσεις που διαδραματίζουν έναν κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία των προϋποθέσεων για αυτοδύναμη τοπική ανάπτυξη ως ιμάντας μεταβίβασης πόρων από

[11] Τ. Φωτόπουλος, *Περιεκτική Δημοκρατία — Δέκα Χρόνια Μετά*, ό.π., σελ. 402.

το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς και στην παροχή φτηνών δανείων στους πολίτες σε είδος, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Παρ' όλα αυτά, το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων που είναι αναγκαία για τη χρηματοδότηση των μεταβατικών θεσμών που θα βάλουν τις βάσεις για τη δημιουργία μιας αυτοδύναμης δημοτικής οικονομίας χωρίς χρήμα και αγορά, αναμένεται να προέλθουν από την επιβολή μιας άκρως προοδευτικής φορολογίας που θα θεσπίσει η δημοτική συνέλευση αφού πρώτα έχει καταλάβει τη δημοτική εξουσία. Η δημοτική φορολογία θα στρέφεται πρωτίστως ενάντια στη μεγάλη κινητή και ακίνητη περιουσία καθώς και στις μεγάλες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στα γεωγραφικά όρια του δήμου. Θα χρησιμοποιηθεί σαν όπλο για το σπάσιμο και την αποδιοργάνωση των δικτύων παραγωγής και διανομής των πολυεθνικών εταιρικών κολοσσών, τα οποία με τη λειτουργία τους διασφαλίζουν τον έλεγχο εξωτερικών οικονομικών κέντρων πάνω στην διαμόρφωση της οικονομικής ζωής της κοινότητας. Θα επιβαρύνει, επίσης, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν αντεργατικές ή αντι-οικολογικές πρακτικές, την κατανάλωση προϊόντων πολυτελείας και τα υψηλά εισοδήματα.

Από αυτή τη στοχευμένη φορολογική δραστηριότητα θα προκύψουν τα έσοδα που χρειάζονται οι δημοτικές χρηματοπιστωτικές ενώσεις, οι οποίες διαμεσολαβούν αποσπώντας κεφάλαιο και μέσα παραγωγής από την οικονομία της αγοράς, για να τα αναδιανείμουν υπό μορφή δανείου σε είδος στις οικονομικές μονάδες που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό της αχρήματης δημοτικής οικονομίας, δηλαδή τις δημοτικές επιχειρήσεις, αλλά και στους πολίτες που ακόμη δεν θα μπορούν να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες τους στη μεταβατική περίοδο όπου ο δήμος ΠΔ αναγκάζεται να συνυπάρχει με το ετερόνομο κοινωνικό σύστημα. Παρομοίως, τα κονδύλια που χρειάζονται για τη χρηματοδότηση ενός περιεκτικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας στο επίπεδο του δήμου, αλλά και για την παροχή οικονομικών κινήτρων σε παραγωγούς/καταναλωτές/διανομείς προκειμένου να παράγουν/καταναλώσουν/διανείμουν τοπικά, είναι δύσκολο να βρεθούν χωρίς τη, μερική έστω, απαλλοτρίωση των φορολογικών αρμοδιοτήτων του Κράτους και την ιδιοποίηση τους από τον αυτόνομο δήμο. Φυσικά, οι ελίτ δεν πρόκειται ποτέ να συναινέσουν οικειοθελώς στη θέσπιση ενός αποκεντρωμένου φορολογικού συστήματος που θα παραχωρεί εκτεταμένη φορολογική αυτονομία στους δήμους. Γίνεται αντιληπτό ότι η απαλλοτρίωση των φορολογικών προνομίων της κεντρικής εξουσίας και η μεταβίβαση τους στους δήμους μπορεί μόνο να

προέλθει από μια δυναμική, μακροχρόνια και συντονισμένη εκστρατεία που θα εξαπολύσει το κίνημα της συνομοσπονδίας των δήμων σε εθνική κλίμακα, και θα περιλαμβάνει κινητοποιήσεις και άμεση δράση στο τοπικό (πορείες, καταλήψεις) αλλά και στο εθνικό επίπεδο (διαδηλώσεις, απεργίες, καταλήψεις, μπούκοτάζ), παράλληλα με τον αγώνα για την ανάληψη της τοπικής εξουσίας.

Τοπικές κινήσεις και συλλογικότητες

Η ΠΔ δεν παραγνωρίζει τη χρησιμότητα των τοπικών κινήσεων που αντιστέκονται στη συστημική κυριαρχία. Θεωρεί σημαντική τη δράση τους, μόνο όμως στον βαθμό που εντάσσονται σε ένα γενικότερο πολιτικό πρόταγμα καθολικής ανατροπής του συστήματος, με σαφείς στόχους και στρατηγική. Δραστηριότητες όπως τα κατειλημμένα εργοστάσια και αγροκτήματα, οι κοοπερατίβες, οι τοπικές συνελεύσεις, τα αυτοδιαχειριζόμενα στέκια, οι επιτροπές αντίστασης στις γειτονιές, οι ομάδες άμεσης δράσης, κ.λπ. είναι εξαιρετικά χρήσιμες και συμβατές με την ΠΔ, προϋποτιθέμενου όμως ότι αποτελούν οργανικό τμήμα μιας αντισυστημικής στρατηγικής και ενός αντισυστημικού κινήματος και στοχεύουν στην καλλιέργεια μιας ισχυρής αντισυστημικής συνείδησης ανάμεσα στους πολίτες. Ενσωματωμένες σε ένα ελευθεριακό πολιτικό πρόταγμα, οι δραστηριότητες αυτές αποκτούν άλλη δυναμική και μπορούν να συμπεριληφθούν στην γκάμα των μεθόδων πάλης που το κίνημα ΠΔ επιστρατεύει εναντίον του συστήματος. Όταν όμως παραμένουν αποκομμένες η μία από την άλλη, όταν δεν διαθέτουν καμία πολιτική στρατηγική πέρα από τον αγώνα για τη διατήρηση της ίδιας τους της ύπαρξης ως μεμονωμένου κέντρου αντίστασης στη συστημική κυριαρχία, αργά ή γρήγορα είτε θα περιθωριοποιηθούν, είτε θα ενσωματωθούν από το σύστημα και θα απολέσουν οποιαδήποτε αντισυστημική δυναμική μπορεί να διέθεταν στην αρχή, όπως έχει δείξει επανειλημμένα η πρόσφατη εμπειρία. Δεν λείπουν άλλωστε τα παραδείγματα όπου το σημερινό Κράτος χρησιμοποιεί παρόμοιους θεσμούς σαν τζάμπα εθελοντική εργασία για την κάλυψη κοινωνικών υπηρεσιών, τις οποίες σήμερα, στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, πετσοκόβει. Οι δε απατεώνες της δικής μας κοινοβουλευτικής Χούντας μόλις πριν λίγους μήνες πέρασαν και νόμο για την ενσωμάτωση όλων αυτών των θεσμών «κοινωνικής οικονομίας» —όπως τους ονομάζουν— στο σύστημα...